

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 5.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.5.101>

УДК 339.9(1-773):615.2

*О. В. Травіна,
аспірант, Ужгородський національний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-7804-3259>*

ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ РИНОК: СУТНІСТЬ, КЛАСИФІКАЦІЯ ТА СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

*О. Travina,
Postgraduate Student, Uzhhorod National University*

PHARMACEUTICAL MARKET : ESSENCE, CLASSIFICATION AND SPECIFIC FEATURES

У статті досліджуються сутність, загальні риси та специфічні особливості фармацевтичного ринку. Визначені основні підходи до тлумачення фармацевтичного ринку вітчизняними та зарубіжними науковцями, сформовано власне визначення фармацевтичного ринку. Побудовано багаторівневу структуру глобального фармацевтичного ринку з виділенням відповідних взаємопов'язаних рівнів. За результатами узагальнення та критичного переосмислення існуючих підходів, особливостей та специфіки функціонування фармацевтичного ринку, запропоновано власну класифікацію фармацевтичного ринку, що має прикладний характер. Визначено, що фармацевтичний ринок є стратегічним сектором для безпечного розвитку

будь-якої країни та соціально-економічного розвитку всіх країн світу, що вимагає забезпечення його стабільного функціонування.

The article examines the essence, general and specific features of the pharmaceutical market. The main approaches that have become the most widespread in the interpretation of the pharmaceutical market by domestic and foreign scientists have been identified, and a proper definition of the pharmaceutical market has been formed. Considering the fact that the world pharmaceutical market at the beginning of the 21st century is a multi-level structure with steadily growing rates of sales, production and profitability, a powerful conglomerate of manufacturers and sellers of health care products, research scientists who create new means for treatment, consumers - built the multi-level structure of the global pharmaceutical market with the selection of relevant interconnected levels that are under the influence and control of a multitude of determinants. The modern pharmaceutical market is a product of the objective socio-economic development of the sphere of drug circulation and can be defined as a complex socio-economic system, the main purpose of which is to provide services for providing consumers with medicinal products. Today, in accordance with generally accepted practice, pharmaceuticals, along with biotechnology, is considered as a branch in which scientific research, the creation of medicinal products, their production and delivery to consumers, including clinical, marketing research and implementation on the pharmaceutical market, are carried out. The latter includes both chemical drugs and biotechnological ones. In view of this, as well as based on the results of generalization and critical rethinking of existing approaches, as well as taking into account the peculiarities and specifics of the functioning of the pharmaceutical market, a separate classification of the pharmaceutical market, which has an applied nature, is proposed. It was determined that the pharmaceutical market is a strategic sector for the national security of any country and the socio-economic development of all countries of the world, which requires ensuring and promoting its stable functioning.

Ключові слова: фармацевтичний ринок, міжнародна економічна безпека, гуманітарна безпека, глобалізація, країни, що розвиваються класифікація, особливості, дефініція, структура, стратегічний, сектор.

Keywords: pharmaceutical market, international economic security, humanitarian security, globalization, developing countries, classification, features, definition, structure, strategic, sector.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Світовий фармацевтичний ринок початку ХХІ століття є багатоступінчастою структурою зі стабільно зростаючими темпами продажу, виробництва та рентабельності, потужним конгломератом виробників і продавців товарів для охорони здоров'я, вчених-дослідників, які створюють нові засоби для лікування, споживачів, які в силу стану свого здоров'я потребують і купують фармацевтичну продукцію для лікування та лікарів, які здійснюють призначення цих лікувальних засобів-товарів. Унікальність глобального фармацевтичного ринку, що полягає у задоволенні потреб населення у покращенні здоров'я, збереженні його, профілактиці захворювань, дозволяє віднести їх до категорії життєво важливих та необхідних. Ця особливість значно впливає на формування попиту, від якого залежать виробництво, пропозиція, асортимент, кон'юнктура, ємність ринку та інші його характеристики, що потребує додаткової уваги до сутності самого фармацевтичного ринку, засад та особливостей його функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зарубіжні та українські дослідники В. Андріанов, В. Багірова, О. Баєва, І. Буднікевич, Н. Воронцова, В. Гончар, В. Голубка, І. Дутчак, О. Євстратов, М. Зданович, С. Іщенко, М. Кизима, В. Кондратьєв, С. Кулагін, О. Лоскутова, О. Максимкіна, А. Лін, Н. МакЛеннан, З. Мнушко, Є. Овчаров, В. Пашков, О. Посилкіна, Ю. Солодковський, О. Татаркін, О. Трофимова, С. Чаппел, Т. Шабельник та ін. зробили значний внесок у дослідження сутності та особливостей фармацевтичного ринку. Тим часом триваюча еволюція фармацевтичного

ринку, яка включала в себе вдосконалення технології виробництва лікарських засобів, зміни організаційних форм ведення фармацевтичного бізнесу, формування та вдосконалення регуляторних норм у сфері виробництва та розподілу лікарських препаратів, спричиняють постійні зміни у регуляторних засадах та особливостях його функціонування. Все це робить питання дослідження сутності, загальних та специфічних особливостей фармацевтичного ринку на сучасному етапі його розвитку актуальним і, зважаючи його важливість для будь-якої країни, вкрай важливим.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). дослідження сутності, загальних та специфічних особливостей фармацевтичного ринку; визначення структури глобального фармацевтичного ринку з виділенням найбільш важливих рівнів та їх особливостей; дослідження класифікацій фармацевтичного ринку та засад їх формування; дослідження тенденцій, що впливають на стан світового фармацевтичного ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світовий фармацевтичний ринок є одним з товарних ринків світової економіки, які швидко зростають та динамічно розвиваються. Його стабільний розвиток є наслідком збільшення процесів глобалізації, інтеграції, а також результатом науково-технічного прогресу, що сприяє трансформаціям зовнішньоекономічних відносин між країнами. Збільшення чисельності населення та його очікуваної середньої тривалості життя, його старіння, а також прагнення дотримуватися здорового способу життя стимулює зростання світового фармацевтичного ринку. Важливу роль тут також грає зростання доходів населення у країнах з економікою, що розвивається, серед яких зокрема Індія, Пакистан, Бразилія, Аргентина та цілий ряд інших, яке стимулює ріст капіталовкладень у розвиток охорони здоров'я, у тому числі й фармацевтичної індустрії.

Останніми роками фармацевтичний ринок залишається одним із найвищих за рівнем прибутковості сегментів світового ринку, а темпи його зростання в останні роки становлять в середньому 6-10% на рік [1]. За останнім звітом компанії IMS Health до 2026 року очікується зростання глобального

ринку ліків до обсягу у 1,828 трлн дол. США [2]. Така тенденція пояснюється високою соціально-гуманітарною значимістю його розвитку та необхідністю його постійного розширення в умовах сучасного світу з безліччю невирішених гуманітарних проблем.

На даний час фармацевтична галузь є одним із найскладніших напрямків хімічної промисловості, яка поділена на величезну кількість підгалузей. Продукція фармацевтичної промисловості у наш час має велике значення для охорони здоров'я всіх категорій населення. Без перебільшення можна сказати, що актуальність всебічного вивчення економічних аспектів створення, виробництва, зберігання та ринку збуту лікарських засобів, як складової частини охорони здоров'я населення визначається також й тим, що розвиток фармацевтичної промисловості є питанням національної, гуманітарної та міжнародної економічної безпеки.

Залишаючись одним із найважливіших секторів світової економіки, наукомістким, комплексним, з високим рівнем досліджень, розробок та великими комерційними та капітальними витратами, орієнтованим на випуск специфічної продукції, світова фармація :

- по-перше, забезпечує суттєвий вплив на стан справ як у суміжних, так і не пов'язаних з виробництвом та реалізацією фармацевтичної продукції сферах: охороні здоров'я, страховому бізнесі, фінансах та цілому ряді інших;

- по-друге, потребує тісного співробітництва у своєму розвитку з такими галузями промисловості як енергетика, біотехнологія, оборонно-промисловий комплекс, нафтохімія, тощо.

Фармацевтичному ринку притаманні специфічні риси, що суттєво відрізняють його від інших:

- глобалізація, спеціалізація та висока концентрація світового фармацевтичного ринку в конструкції сучасної міжнародної економіки, що стабільно підтримуються тенденціями збереження та підтримки здоров'я, збільшення тривалості життя; збільшенням попиту на лікарські препарати, дія яких спрямована на лікування найпоширеніших захворювань у всьому світі;

орієнтацією на виробництво та споживання більш ефективних лікарських препаратів; прагненням виробників до збільшення частки зарубіжних ринків [3];

- високий рівень рентабельності фармацевтичної продукції та послуг зважаючи на їх унікальність та специфічність, важливість для здоров'я, а часто і для життя їх споживачів;

- значні інвестиції у наукові дослідження, розробку інноваційних лікарських засобів, а також тривалий цикл самої розробки та апробації нових препаратів - з усього масиву лікарських засобів, які компанії намагаються вивести на ринок, лише невелика частина дійсно отримує схвалення контролюючих органів та допуск до масового виробництва. У середньому по всьому світу всього 25 нових лікарських препаратів на рік отримують дозвіл на подальше просування нового продукту [3];

- пікові значення попиту на фармацевтичні ліки та препарати у періоди епідемій, стихійних лих, сезонних коливань частоти захворювань та інших екстремальних ситуацій;

- особливі вимоги до персоналу, що зайнятий в фармацевтичній сфері – фармацевтична галузь вимагає від персоналу високого рівня знань як традиційних та специфічних (медичних, хімічних, тощо), так і прогресивних фармацевтичних технологій;

- високий рівень маркетингових витрат, на організацію збуту продукції та налагодження міжсуб'єктних взаємодій у логістичних каналах, специфічність каналів просування ліків;

- активне втручання держави у регулювання фармацевтичного ринку, що пояснюється особливостями товару: висока соціальна значимість, оскільки здоров'я, а деяких випадках життя громадян безпосередньо залежить від доступності лікарських засобів;

- специфічність самої продукції та формування попиту та пропозиції на товари фармацевтичного ринку – переважно рішення про придбання ліків найчастіше приймається лікарем і доволі мало залежить від кінцевого

споживача; зацікавленість оптових та роздрібних продавців лікарських засобів у реалізації найбільш дорогих препаратів; залучення лікарів у процес просування та реалізації ліків;

- низька цінова еластичність продукції, що реалізується на фармацевтичному ринку, оскільки багато ліків купуються за виписаними рецептами і у споживачів в умовах відсутності альтернатив немає вибору, окрім як купувати необхідні препарати незалежно від їхньої ціни.

Окремо необхідно зазначити, що фармацевтичний ринок є також одним із найбільш високотехнологічних та наукомістких у світовій економіці, що обумовлюється трьома групами взаємопов'язаних факторів:

- по-перше, бурхливим розвитком наук про людину і такими відкриттями, як розшифрування геному людини, можливість трансплантації стовбурових клітин, використання персоналізованої геномної інформації для розробки та клінічного використання фармакологічних препаратів, що діють на відомі та нові мішені та інші;

- по-друге, появою загроз, пов'язаних із відносно новими захворюваннями: синдром придбаного імунного дефіциту, нові вірусні захворювання, пов'язані з мутаціями вірусів, коронавірусними пандеміями, тощо;

- по-третє, високим ступенем конкуренції на світовому фармацевтичному ринку, де провідними гравцями є транснаціональні корпорації, що мають величезні фінансовими ресурсами.

Як наслідок такої складності та комплексності фармацевтичного ринку на сьогодні відсутнє єдине універсальне визначення його сутності, яке б задовольняло більшість науковців та дослідників, що також можна пояснити специфікою здійснюваних досліджень та сферами, які перебувають у зоні уваги науковців.

Зокрема, В. Голубка за результатами дослідження визначень фармацевтичного ринку виділяє такі наступні, переважно функціональні, не

системні погляди, які диференціюються в розрізі загального трактування ринку, як:

- місця взаємодії продавців і покупців;
- механізму об'єднання попиту і пропозиції;
- системи взаємовідносин на основі купівлі продажу, обміну;
- сфери обороту певного товару (послуг);
- регульованої системи з одночасною наявністю саморегуляції через адаптацію його учасників до ринкового середовища;
- можливостей кон'юнктурних змін суб'єктів (у контексті реалізації так званої ринкової влади як здатності продавця підвищувати ціну на товар і підтримувати її без відповідної втрати обсягів збуту, яка б змусила його відмовитися від відповідного підвищення ціни [4].

Заслугує на увагу пропозиція Т. Шабельник, яка пропонує всі визначення фармацевтичного ринку групувати за системним, функціональним, економічним та маркетинговим підходами [5]. Об'єднавши усі ці підходи у єдиний можна отримати дійсно комплексне уявлення про фармацевтичний ринок як складний діючий ринковий механізм. Водночас, дані підходи є доволі загальними і не дозволяють оцінити всі особливості фармацевтичного ринку. Разом з тим слід також пам'ятати, що фармацевтичний ринок є важливим інститутом ринкової економіки, ширшим ніж, наприклад, фармацевтична сфера, оскільки :

по-перше, фармацевтичний ринок опосередковує реалізацію готової продукції переробними підприємствами, що здійснюють виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів, через механізми оптової, біржової, а також роздрібної торгівлі фармацевтичними товарами;

по-друге, фармацевтичний ринок забезпечує життя і охорону здоров'я людей, тварин і національну безпеку загалом, що передбачає активне втручання держави в регулювання та контроль за його діяльністю;

по-третє, на фармацевтичному ринку з одного боку, відбувається взаємодія попиту і пропозиції, а також формується ринкова ціна, з іншого боку

– відбується регулювання цін з боку держави, в тому числі за рахунок бюджетних трансфертів, пільг та дотацій на товари і послуги з охорони здоров'я [6].

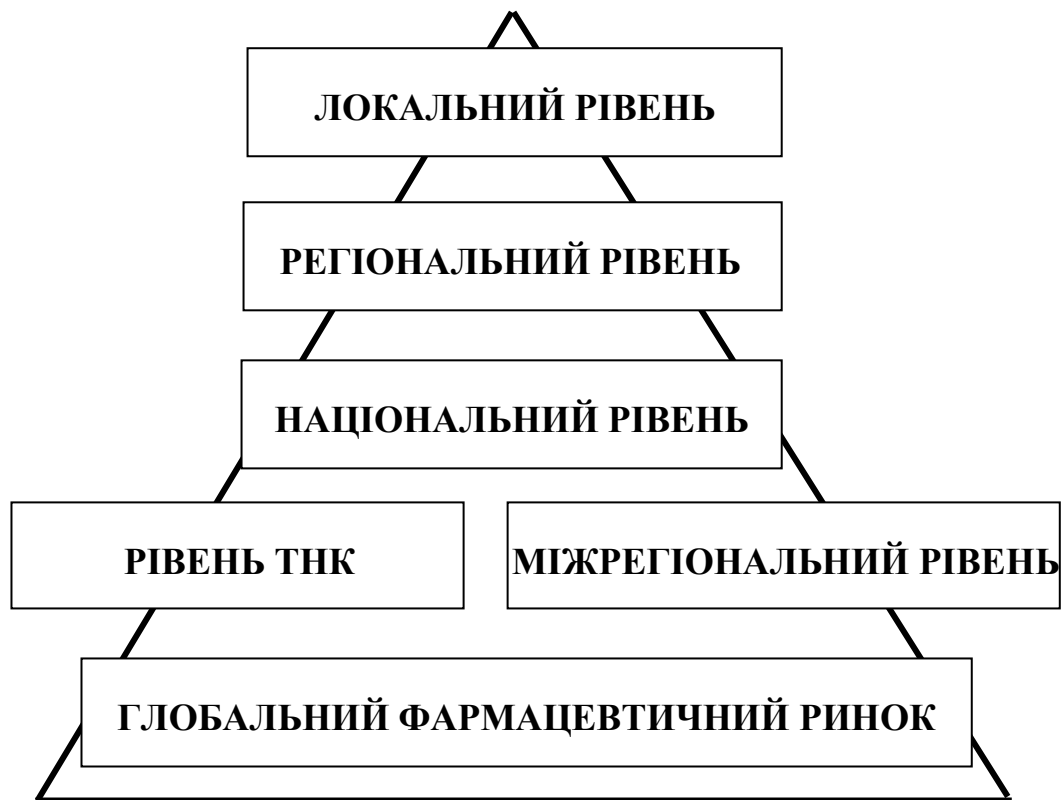
З урахуванням вищевикладеного, а також здійсненого аналізу інших узагальнень, визначень та позицій вітчизняних та зарубіжних науковців ми прийшли висновку, щодо можливості виділення таких основних підходів, які набули найбільшого поширення при тлумаченні фармацевтичного ринку:

- фармацевтичний ринок як ринкова або регульована система;
- фармацевтичний ринок як частина відповідного ринку;
- фармацевтичний ринок як діяльність відповідних суб'єктів у сфері фармацевтичного обслуговування;
- фармацевтичний ринок як сукупність певних суб'єктів;
- фармацевтичний ринок як сукупність певних взаємовідносин.

Окрім цього, нами розроблено власне визначення, за яким фармацевтичний ринок – це багаторівнева соціально-економічна динамічна регульована система товарно-грошових відносин між усіма учасниками суспільного відтворювального процесу (виробниками, продавцями, споживачами) з властивою їй організаційною структурою та механізмом функціонування, спрямованою на задоволення виробничих, господарських та особистих потреб людей.

Особливу увагу необхідно звернути на багаторівневий характер фармацевтичного ринку, як складної системи. Так, можна виділити наступні рівні фармацевтичного ринку (рис. 1):

- світовий рівень фармацевтичного ринку або глобальний фармацевтичний ринок, який включає усю сукупність ринків нижчих рівнів,
- міжрегіональний рівень фармацевтичного ринку,
- рівень транснаціональних корпорацій фармацевтичного ринку,
- національний рівень фармацевтичного ринку,
- регіональний рівень фармацевтичного ринку,
- локальний рівень фармацевтичного ринку.

Рис.1. Рівні глобального фармацевтичного ринку

* Побудовано автором

Внаслідок такої системності та комплексності фармацевтичний ринок може бути ідентифікований за цілим рядом ознак. Так В. Гончар в своєму дослідженні «Механізми регулювання фармацевтичного ринку національної економіки» пропонує класифікувати фармацевтичний ринок за такими ознаками:

- відтворювальна (ринок споживчого відтворення (охорона здоров'я і життя людини, відновлення працездатності, покращення якості життя), ринок промислового відтворення (виготовлення фармацевтичної сировини для її подальшої переробки);
- об'єктна (ринок лікарських засобів, ринок спеціальних харчових продуктів, ринок засобів медичного і ортопедичного призначення, ринок косметичних засобів);

- просторова (світовий фармацевтичний ринок, національний фармацевтичний ринок, міжрегіональний фармацевтичний ринок, регіональний фармацевтичний ринок, локальний фармацевтичний ринок);
- матеріально-речова (ринок матеріальної фармацевтичної продукції (фармацевтичні продукти і препарати); нематеріальний фармацевтичний ринок (фармацевтичні послуги, фармацевтична допомога));
- суб'єктна (сегмент споживачів (індивідуальних і колективних); сегмент виробників; сегмент торговельних посередників; сегмент некомерційних організацій (державні та муніципальні заклади охорони здоров'я); сегмент комерційних організацій (приватні і корпоративні заклади охорони здоров'я));
- економіко-правова (легальний фармацевтичний ринок, нелегальний фармацевтичний ринок, напівлегальний фармацевтичний ринок) [7].

За результатами здійсненого дослідження та розгляду багатьох класифікацій фармацевтичного ринку, а також враховуючи особливості та специфіку функціонування фармацевтичного ринку, нами було розроблено власну класифікацію фармацевтичного ринку, що має прикладний характер (табл. 1).

Стан світового фармацевтичного ринку визначається довгостроковими тенденціями, у формуванні яких визначальне значення має рівень розвитку фармацевтичної промисловості різних країн світу, а сам розвиток та ефективність функціонування фармацевтичної сфери перебувають під впливом та контролем безлічі детермінант: сировина та матеріали, паливо та енергія (сюди ж віднесено екологічну складову та водні ресурси), основні фонди та трудові ресурси, ринкова орієнтація, а також законодавча та логістична детермінанти. Крім цього ефективний розвиток фармацевтичної промисловості знаходиться під впливом низки факторів, включаючи особливості галузевої організації виробництва, динаміку географічної та товарної структури фармацевтичного ринку, обсяги витрат на НДДКР та інші [8-11].

Таблиця 1. Класифікація фармацевтичного ринку

Ознака	Вид фармацевтичного ринку
З позиції економічного простору або залежно від масштабу	- локальний, - регіональний, - національний, - міжрегіональний, - глобальний
За об'єктами	- фармацевтичні товари та послуги, - парафармацевтичні товари, - смаки та переваги споживачів, - платоспроможна потреба, - якість продукції та технології
За суб'єктами	- розробники, - виробники, - продавці, - споживачі (користувачі), - посередники, - регулятори/контролери
За обсягами реалізації	- оптовий, - роздрібний
За способом споживання товарів	- ринок споживчих товарів, - ринок товарів виробничого призначення та послуг
За ступенем обмеження конкуренції	- вільний, - монополістичний або олігопольний, - змішаний
За рівнем насичення товарами та послугами	- рівноважний, - дефіцитний, - надлишковий
За правовою ознакою функціонування	- легальний, - напівлегальний, - нелегальний
За рівнем регулювання та контролю	- регульований, - частково регульований, - нерегульований

* Побудовано автором

Слід зазначити, що в даний час найбільш ефективним методом забезпечення економічного зростання підприємств фармацевтичної галузі є кластерний підхід. Його особливість і практичність полягає в тому, що він

сприяє вирішенню важливих соціально-значущих проблем як в межах окремого кластеру, так і в межах окремої держави:

- створення нових робочих місць;
- підвищення рівня науково-технічної бази;
- забезпечення імпортозаміщення лікарських препаратів; розвитку фармацевтики, створення інноваційних препаратів;
- розвиток фармацевтичної та оздоровчої інфраструктури регіону, де працює кластер.

Виділяються три мегарегіональні моделі кластерного розвитку світової фармацевтичної індустрії: американську; європейську; азіатсько-тихоокеанську. Лідерами американської мегакластерної моделі у фармацевтичній галузі є Сполучені Штати та Канада. На практиці на світовому фармацевтичному ринку виділяють такі основні кластери, представлені об'єднанням таких груп країн: Північна Америка; Західна Європа; Центральна і Східна Європа; Японія; Близький Схід, Азія і Латинська Америка; інші країни Азії і Африки. Наявність великих і високо-розвинутих фармацевтичних ринків Західної і Північної Європи визначається соціальною спрямованістю економік країн: гідним рівнем життя населення, що обумовлює його старіння; значними бюджетними видатками на охорону здоров'я; досконалим конкурентним середовищем. Ознаками фармацевтичних ринків країн Центральної і Східної Європи є їх менша потужність через нижчий рівень життя і видатки на охорону здоров'я, превалювання генеричних лікарських засобів, значна залежність національних ринків від імпорту фармацевтичної продукції [1].

Найбільші системоутворюючі фармацевтичні кластери Європи розташовані у Німеччині та Швейцарії. В Азіатсько-Тихоокеанському регіоні найбільші фармацевтичні кластери розташовуються у трьох країнах: Індії, Китаї, Японії.

Мегакластерна модель формується в результаті інтеграції фармацевтичних кластерів 3-х рівнів, диференціація яких проводиться на

підставі таких критеріїв, як рівень складності ланцюжка доданої стійкості, ключові ресурси, кінцевий продукт.

Слід зазначити, що інтегрування фармацевтичних кластерів різного рівня всередині найбільших регіонів світу дозволяє раціонально використовувати наявні ресурси, спрямовуючи їх на вирішення конкретних завдань залежно від локальних можливостей територіальних структур, що беруть участь в інтеграції, створюючи тим самим умови для підвищення регіональної конкурентоспроможності.

При цьому, як і будь-яка галузь промисловості, фармацевтика має свої техніко-економічні особливості, з яких до найважливіших належать:

- структура витрат: близько 60% – на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи та сертифікацію, 20% – на промислове виробництво та 20% – на комерціалізацію, маркетинг та адміністративний ресурс;

- наявність двох стадій – виробництво активних фармацевтичних субстанцій та готових лікарських засобів;

- малі вагові, але великі вартісні обсяги виробництва;

- високий ступінь державного регулювання, наявність у галузі низки обов'язкових норм, включаючи належну виробничу практику (GMP – Good Manufacturing Practice);

- високий рівень автоматизації виробничого процесу;

- виробництво товару партіями для полегшення контролю безпеки та якості;

- високе значення екологічних норм, так як фармацевтика є однією з найбільш екологічно-орієнтованих галузей промисловості;

- найважливіше значення патентування, оскільки з продажу лікарського засобу під захистом патенту компанія може отримувати величезні прибутки, поки термін його дії не закінчиться та інші фірми не зможуть виробляти дженерики;

- великий розмір та значна складність структури продуктової лінійки та системи найменувань лікарських засобів;

- висока питома вага біотехнологій [12].

Висновки. Досліджуючи сутність, систематизацію сегментів та особливості фармацевтичного ринку ми дійшли висновку, що на сучасному етапі фармацевтичний ринок – це багаторівнева соціально-економічна динамічна регульована система товарно-грошових відносин між усіма учасниками суспільного відтворювального процесу (виробниками, продавцями, споживачами) з властивою їй організаційною структурою та механізмом функціонування, спрямованою на задоволення виробничих, господарських та особистих потреб людей. При цьому, він представляє собою складну багаторівневу структуру, в якій всі рівні пов'язані між собою і перебувають під впливом та контролем безлічі детермінант. Унікальність світового фармацевтичного ринку полягає у задоволенні потреб населення у збереженні здоров'я, його покращенні, профілактиці, що визначає його соціально-економічний вплив на здоров'я населення та стан людського капіталу, адже складають важливу частину систем охорони здоров'я країни.

Окремий акцент необхідно зробити на тому, що фармацевтичний ринок є стратегічним сектором для національної, гуманітарної та економічної безпеки будь-якої країни та безпечного соціально-економічного розвитку всіх країн світу. Значення фармацевтичного сектору світової економіки та відповідного ринку підвищується у зв'язку з тим, що вони є запорукою оптимального функціонування охорони здоров'я в країні, що забезпечує зростання якості життя і збереження працездатності населення. Найновіші препарати, у тому числі вакцини, є виключно важливими для стабільності як національної, так і світової системи охорони здоров'я і через це знаходяться під жорстким контролем національних регуляторів, а також міжнародних організацій. Вищевказані висновки :

по-перше, визначають стратегічний характер фармацевтичного ринку як для економічного розвитку світу, так і для окремої країни, їх науково-дослідного потенціалу. Попри масштаб та загальносвітовий характер функціонування фармацевтичної галузі у кожній конкретній країні залежить як

від рішень та політики місцевих регуляторів та галузевих інститутів, так і від рівня участі місцевих компаній у глобальному фармацевтичному ринку, який регулюється та контролюється відповідними інститутами;

по-друге, вимагають забезпечення та сприяння стабільному функціонуванню світового фармацевтичного ринку й фармацевтичних галузей окремих держав.

Література:

1. Буднікевич І.М., Гончар В.І. Особливості монополістичної конкуренції на фармацевтичного ринку: глобальний та національний аспект. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. № 1. С. 246-253.
2. The Global Use of Medicines 2022. OUTLOOK TO 2026. URL: <https://www.iqvia.com/-/media/iqvia/pdfs/library/publications/the-global-use-of-medicines-2022.pdf> (дата звернення: 15.04.2024).
3. The Global Use of Medicine in 2019 and Outlook to 2023 Forecasts and Areas to Watch. IQVIA Institute. January 2019. URL: <https://www.iqvia.com/insights/the-iqvia-institute/reports-and-publications/reports/the-global-use-of-medicine-in-2019-and-outlook-to-2023> (дата звернення: 15.04.2024).
4. Голубка В. Теоретико-методологічні основи дослідження фармацевтичного ринку. *Вісник Львівського університету. Серія: економічна* 2015. № 4 (69). С. 9-18.
5. Шабельник Т.В. Класифікація основних суб'єктів та об'єктів сучасного фармацевтичного ринку України. *Бізнес Інформ*. 2016. № 4. С. 289-293.
6. Гончар В.І. Механізми регулювання економічної ємності фармацевтичного ринку України. *Вісник УжНУ. Сер.: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 27. Ч. 1. С. 128-134.
7. Буднікевич І.М., Гончар В.І. Адаптивні механізми регулювання фармацевтичного ринку національної економіки в умовах надзвичайних ситуацій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 24. С. 19-25.

8. Гладкіх Д.Є. Тенденції розвитку світового хіміко-фармацевтичного ринку за умов глобальної кризи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. №11. С. 32-35.
9. The Global Use of Medicines 2023. OUTLOOK TO 2027. URL: <https://www.andi.com.co/Uploads/IQVIA.pdf> (дата звернення: 15.04.2024).
10. Войтко С.В., Корольова С.Г. Економічний огляд ситуації на світовому ринку фармацевтичної продукції під впливом карантинних обмежень COVID-19. Ефективна економіка. 2021. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2021/17.pdf. (дата звернення: 15.04.2024).
11. Аптека online. Глобальні тенденції в промоміксі фармкомпаній. № 46 (1417) 27 Листопада 2023 р. URL: <https://www.apteka.ua/article/680683>. (дата звернення: 15.04.2024).
12. Bekčić S., Kelečević N., Marinković V. Approach to the Integration of Management Systems in a Pharmaceutical Organization. *Indian Journal of Pharmaceutical Education and Research*. 2013. Vol. 47, issue 3. P. 19-25.

References

1. Budnikevich, I.M. and Honchar, V.I. (2023), “Features of monopolistic competition in the pharmaceutical market: global and national aspect”, *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*, vol. 1, pp. 246-253.
2. IQVIA (2022), “The Global Use of Medicines 2022. OUTLOOK TO 2026”, available at: <https://www.iqvia.com/-/media/iqvia/pdfs/library/publications/the-global-use-of-medicines-2022.pdf> (Accessed 15 April 2024).
3. IQVIA (2019), “The Global Use of Medicine in 2019 and Outlook to 2023. Forecasts and Areas to Watch”, available at: <https://www.iqvia.com/insights/the-iqvia-institute/reports-and-publications/reports/the-global-use-of-medicine-in-2019-and-outlook-to-2023> (Accessed 15 April 2024).

4. Holubka, V. (2015), "Theoretical and methodological foundations of pharmaceutical market research", *Visnyk L'vivs'koho universytetu. Seriya: ekonomichna*, no. 4 (69), pp. 9-18.
5. Shabelnyk, T.V. (2016), "Classification of the main subjects and objects of the modern pharmaceutical market of Ukraine", *BIZNESINFORM*, vol. 4, pp. 289-293.
6. Honchar, V.I. (2019), "Mechanisms of regulating the economic capacity of the pharmaceutical market of Ukraine", *Visnyk UzhNU. Ser.: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, vol. 1, no. 27, pp. 128-134.
7. Budnikevich, I.M. and Gonchar, V.I. (2020), "Adaptive mechanisms of regulation of the pharmaceutical market of the national economy in emergency situations", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 24, pp. 19-25.
8. Hladkikh, D.Y. (2015), "Trends in the development of the world chemical and pharmaceutical market under the conditions of the global crisis", *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, no. 11, pp. 32-35.
9. IQVIA (2023), "The Global Use of Medicines 2023. OUTLOOK TO 2027", available at: <https://www.andi.com.co/Uploads/IQVIA.pdf> (Accessed 15 April 2024).
10. Voytko, S.V. and Korol'ova, S.H. (2021), "Economic overview of the situation on the world pharmaceutical market under the influence of COVID-19", *Efektyvna ekonomika*, no. 11. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2021/17.pdf (Accessed 15 April 2024).
11. Apteka online (2023), "Global trends in the promotional mix of pharmaceutical companies", available at: <https://www.apteka.ua/article/680683> (Accessed 15 April 2024).
12. Bekčić, S. Kelečević, N. Marinković, V. and Tasić, L. (2013), "Approach to the Integration of Management Systems in a Pharmaceutical Organization", *Indian Journal of Pharmaceutical Education and Research*, vol. 47, no. 3, pp. 19-25.

Стаття надійшла до редакції 13.05.2024 р.